

Peero

Pukeri

Iyoteparia

Teepotewa

1 Kúíra, yooma aamoo seesenu weechiami mochikame, aamo taamo tewekachi kahtiame Noonoeo, ahpowichio iintapatiamé. Nee Peero Eesusi Riosie Weratiamee weratiamea, i'ka iyojura iyotesa aamo uhjurenania, yooma aamo seesenuchitia ohjoemeopua: Poonto weechiami, Kaarasia weechiami, Kaparosia weechiami, Aasia weechiami, Wiitinia weechiami tiame. ²Eeme Riosie ahpo ijinuwa u'uwitiamea, ahpo ehkoria misí o'inia wa'a tiame ahpo iintomia inataria puuu. Riosia aaataoi waika o'inia ahsieme piipatemo e'rakamepua tatakoriameo, ahpo Weeraria Eesusichi te'ta paparakameopua, Eesusi ahpo Taana meripua eerara ne'netokaopua, taamowichio mukimerikopua pu'kao. Riosia ahpo e'rarichio e'rariaipua tiameo, tamochi yasitomerikopua ahpo Riosiwarié taamo ku'isinariapapua, ahpo nuuresiachitia nokisimichio. Nee Riosio amochio, ahpo te'ta kaawerumari teetotejeraninia, yooma pipiripichi amochio, te'ta ta'iria aamo mochtomichio iikachio.

Ki wahjiamesi ahjaniamé Riosichi erakoa

³Teemea kaaweruma nayewataria naaju Riosio, te'ta weruma iyoriwa teeweka taamo Paamira Eesusi Riosíwarachio, Apoe Eesusi Noonórachi. Wa'a tiame ki nu'uti iyoriwa kiajeraninia te'ta Eesusi Noonoraó, taamopua pu'kao, ki nu'uti taamo tesiweriopa, pu'kaopua taamoo, weemera ahjariwa taamo ki'yakamekopapua, ahpo Taana tamowichio mukukamekoio, eenechi ahjateriaeopua, taamo ahjachi paparariopáopua. Ehpeo teemea weemera ahjari ijinuekapaopua, kaawe erakoka puuyetoka mochtóame teemea, ⁴itapiti Riosí taamo

nuutekeka kahtiaopua tewekachio, wahka ihtorichi taawechi taamo kiamiaopua. Puuu itapiti nuutewa taamo kiapuamea, ka'chitia taawechi esoratupamepua, kiisioi nanaepamepua kiisioi ka'rapamepua, puuu ohsotiao, ki wahjiamesi e'ramepua. ⁵Teemea te'ta iyorika paparamekopua Eesusichio, Riosia taamo neesetoka yasitoamepua, ahkasi taamo ki'yachisi ahpo taamo nuutekiaopua, i'ka weechi tatakoriniameo, taamo newipatekaopua te'ta kajuyachi taawechiopua.

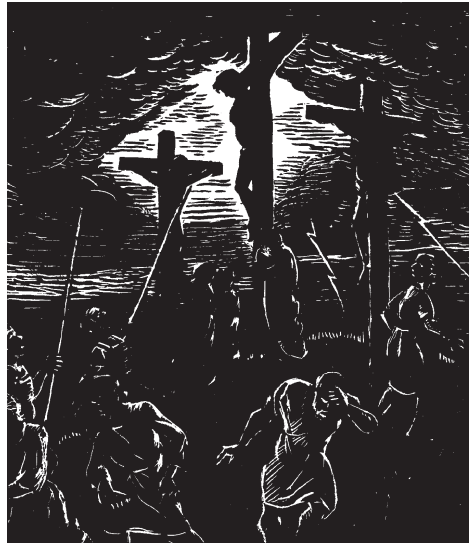
⁶Wa'a tiiachipa eemea pu'ka newipari kiapuamekapaopua, kaawe erakoka mochitoamepua i'ka wehjoarichio, yooma ihta a'chi tiame aiwaka mochitoaio, ehpiamiopua pehjiio. ⁷Aamo Eesusichi paparaka mochitoaa, epeche nateyamepua ki o'rochitia. Aamo Eesusichi paparaka mochitoaa, aamo aiwarie aatiataka ne'neniamepua te'ta paparari pichiwarirao, o'roo na'ie kosoka, kaawerutaniamechitia. Wa'achitia eemeai, yooma ihta aiwarichi newitoka kaawerupakamea pu'ka na'iechitiao, kiapuame eemea Riosieo, Riosi aamowichio nuuteka kahtiao, te'ta kajuyachi Riosi katewiachi taawechiopua, Eesusi eenechi enasoopua i'ka wehjoarichio. Waikao yooma tewekachi mochikameaipua tiame, aamo kaawe e'raka uuka tetewimeripua.

⁸Eemea ki aamo puusie tetewikameai Eesusio, tísia aamo nakika uukamepua. Ki tetewikai eemea, tísia oowe e'reka ahjachi paparakamepua, ki nu'unti kaawe erakoka, kiisi ahsepame tiame chanikao. ⁹Ehpeo eemea tísia kaawe erakoka mochitoamepua, nane'reka mochitoapa Riosie kokosapua, Eesusichi paparaka newipaniamekopua.

¹⁰Yooma ehkoriaami Riosi nayewaturaa, i'yeka kiisi pahtekaipua, Riosie ahpo chaanetiache iyoterepua, i'ka tatakoriwachi simiyame, Riosie newipaniameopua. Puuu ehkoriaami Riosi na'nayewatura ahpo taawechiामी ti'tijoeturi nayewaturiaa, ehpe aamo taawechiामी ikipuame chaachapariamepua. Riosia ehkoriaami o'iniaio ki nu'uti amochi iintomo inatakamepua aamo taawechiāmio. ¹¹Ihji Riosie Weratiame Riosiwariaraa, ke'chu i'ka weechi naawaiopua pehjiio, apoe iintokamekaitepua ehkoriaami Riosi na'nayewatura tuuyekaopua, aaata Riosie uupuame enameriko tuukao; pu'kao ehkoriaami Riosi na'nayewaturaa, aiwatepuameko tuukamepua, nape neipa te'ta ahpo aiwasoopua, tísia peenia tiame teeremerikopua, pu'ka aaata tísia aiwariaeo, ahsieme natetetiame itipiriopa, tatakoritiameo. Pukaepa ehkoriaami Riosi na'nayewaturaa, te'ta kaawe ne'neka i'yeriaipua pu'ka aaatao, aatanakamera enemerikopua Riosi Riosiwari ahpo chaaneriao, achinitio wahka ihtoriachi enamerikopua tiameo.

¹²Nape Riosi Riosiwaria, ehkoriaami na'nayewatura ahpo iyoteteriao, ki ahpo taawechiामी enameriko erapaterepua pu'kao, ahpo Riosie

iyotenureteriao, taamokamera wahka ihtoriachi taawechiwichio, enemerikopua pu'kao. Yooma ihji ehkoriame Riosi na'nayewatura chaachapatiamea, ihji Eesusi ikiriamepua taamo taawechiame, Eesusie tísia peeniatiame iintotiame tiame. Pu'ka Eesusichi simiyame ehkoriame Riosi na'nayewaturae iyotetiamea, puuupua, ehpe taawechiame aamo mochikachiami nayewatuniamea, Riosie newipaniame tatakoriaio, tepoona eename Riosi Riosiwarié ku'iwarié, nokisiniame. I'ka Eesusi ikitiame ke'chu ikinioiopua pehjió, ahkasi Riosi ku'iwarié tewekachi mochikameai, tísia tetewinareka mochitoriaopua tiame, i'ka Eesusichi ikitiameopua.

*Ehkoriame Riosi na'nayewaturaa
Eesusi kurusichi mukimiao,
teesa ta'wesarichi tetewameka
te'tereriamepua. (1:12)*

Riosi ka'karumache yorajera

¹³Pukaepa eeme tewekachi Noono kahtiachi ahjama ohjoemerikapaopua, kaawe neesetoka aamo mochitopuapua, aamo ki ka'karuma nokiwameopua, ka'karumache yooraka mochitoka. Riosie aamo kaawe yorapuameche puuyeka mochitopuapua, Apoe Eesusi Riosie Weratiame eenechi eenachisisopua. ¹⁴Eemea Riosi te'ta tatanarachitia tísia e'weka mochitopuapua, kihta nokisika ki ka'karumao, ke'chu Eesusichi aamo te'tererioio, nokaka mochitoriachitiaopua tatakorikao. ¹⁵Toipuapua tatakoriniameo ohso kaawe, ohso kaawe te'ta piipakame mochitopuapua, ka'karumache nokiwa te'teretoka, Apoe taamo Noono tewekachi kahtiameo, wa'a tiamekopua pu'kao. ¹⁶Wa'a te'teretoka mochitomeri eemea, Ehkoriame Iyoterichio Riosia, wa'a taamo chaaneka, iyoteriachitia:

Neeea te'ta aamo Noono tewekachi kahtiamea,
aamo chaaniamenia:

“Ka'te tatakorika mochitomitia eemea;
ohso kaawe noochitia,
kaawe piipakame enemitiapua,
no'oo tísia piipariemekopaopua.”

¹⁷Wa'a teeresoo, Riosio aamo Noono teewame enesaa, te'ta tísia iyorika mochitopuapua pu'kao, te'ta e'weka tiame. Wa'a

te'teremeri eemea, iiweta i'ka wehjoarichi mochikaiopua pehjo, Riosi katewiachi taawechisiopua, pu'ka katewiachi taawechio, ki aamo kokosapuawichiopua Riosieo, napati aamo wa'achitia katewiachiopua. ¹⁸Ka'te natakepamitia eemea, aamo te'ta ki ka'karuma nokiwachi puuyanatiamekoo, kihtawichio kaawekamechi, aamoo, ehkoriame noonoriwa nokaka mochitoriachitia. Nane'riame eemea tiameo, aamo kihtawichio nokiwachi puuyanaretiaa, tísia natekachi natetetiamekopaopua, epeche ki o'rochitia nateyamee natetetiamekopapua, epeche ki tataparasi toomi nateyachitiaoi, puuu meetari toomia, i'ka wehjoariche nateyamepua. ¹⁹Eemea aamo tatakoriawichio natetetiamea, te'ta Eesusi mukiwarie natetetiamepua, te'ta ki nu'uti nateyameraae, Apoe te'ta Riosie Weratiame eerarae. Ihji Riosie Weratiame Eesusia, te'ta Riosi oowewa enekamepua, po'wa meritame Riosi oowewachitia, nape taamo tatakoriario ahsieme natetepuawichiopua, ki ehkoriame nokiwa oowewachitia, animari merisa ooweniamie Riosio, ahpo tatakoriario oowera cheriwepuawichioopua pehjo. Puuu animari eeraraa ki natetiame enerepua tatakoriameo, kihta ahsieme cho'wiamekapapua tatakoriameo. Ihji Eesusi mukiwae oowewaria, te'ta kaawerumara piiparieme enekamepua, kiisi ihta a'chi tíaame, kiisi ehkoriame Riosiwichio animari meriwa Riosi ooweweniamechitia, te'ta kaawerumara animari uusa Riosiwichio me'retiaio. ²⁰Ihji Eesusia, ke'chu i'ka weee yasipoi pehji, taamo tatakoriario natetemichio inatatiame enerepua Riosieo, Riosia i'kao, ki ma'chiamie tetewipukame eneriaipua pehjo, ahkasi taamo taawechiamie tetewipuawichioopua. Yooma ihji Riosie inatatiamea, yooma aamo kaawe teeremichio enekamepua, apoe Riosi Eesusichi iintoriae, yooma aamo newipatepuawichioopua tatakoriario. ²¹Ehpeo eemea Riosi wa'a iintoriopa Eesusichio, Riosichi oowe e'reka mochitoamepua, Riosio Eesusio mukukoio apoe wa'api eenechi oijenateriopua. Wa'a tiiachipa eeme Eesusichi paparaka mochitoamea, pukachi puuyetoka mochitoame eemea, itapiti tísia peeniatiamie kiapuameopua aamowichioo, Eesusi eenechi wehjoarichi enasooopua tepoona o'iniaio.

²²Pu'ka Eesusichi simiyame kaaweruma tuuyewari e'waka mochikamekapao, piipatetiame eemeapa, kaawe aamo nakika mochitopuawichioopua. Wa'a teesoo wa'a te'teretopuapua, nape te'ta aamo iikachi utewaeme aamo erakowae. ²³Eemea wa'a erakoka aamo nakika mochitoamepua, weemera enepakamekapa aamo iikachio, eenechi naawakamechitia aamo yoreminao. Ihji weemera naawaniamea, ki weeechi noonorewachi naawaniamepua; ihjia tewekachi kahtiamie Noonorepaka, eenechi tijoetuka naawakameka

ikiniamepua, te'ta Riosi Riosiwariarae, puuu weemera ahjaria, wahjiamesi ahjaniamepua. ²⁴I'wa wehjoarichi ahjaniamea, wahjipaniamepua, Riosi cheeriachitia Ehkoriame Iyoterichio. Puuuu cheeriaipua:

Yooma i'ka wehjoarichi mochikamea,
to'iwe seewaraka te'teriamepua,
ki tehpe e'rame;

Ihta ti'tijoeria,
yooma itapiti tísia peeniatiamé noonowiriaopua,
yooma kiisi naania ikiyamepua,
itapiti to'iwe seewarachitiao,
wakipaka wichiyame.

To'iwe seewaraa,
wichika wakipamepua,
kiisi tehpe e'raka;

²⁵nape Riosi chiiaa wa'api teeremeripua,
ka'chitia taawechei sewina ikika.

Puuu Riosi kaaweruma tuuyewari aamo nayewetiamea, Riosi chiia puuuu, kiisi sewina ikiyamera.

2 Wa'a tiiachiopua eemea, yooma ihta itapiti ki ka'karuma nokiwameopua, yooma toaka mochitomitiapua pu'kao, i'kachitia: wihkueniamechitia, wistuai pichiwameka chaachapaniame, ikotuchewa, noriwi na'ara chaniwame aaata. ²Eemea Riosichi simiyame te'ta kaawerumakamera masitewario, kohjachitia erakometepua, ahpo yeeye mu'ira paramuamechitia, tísia paramuka eepi i'iyame. Wa'a te'teriamé enesaa eemea, kaawe te'teretoame enema eemea Riosichio, aamo Riosichi weweripatokaopua, aamo Riosi newipatemerichiopua. ³Pu'ka ta'irepasaa eemea, tísia kaawe erakoma eemea taamo Noono tewekachi kahtiamechio, tísia kaawerumakoopua pu'kao.

Eesusia tehte ahjamechitia nayewaniame

⁴Ehpeo eemea wa'a erakokamea, tehte ahjameka te'teriamepua, Riosi ahpo tiopa ahjae weraniame, nape tiopa ki pusie teteiwame. Eesusia te'ta Riosi tioparachi nawatewachi yachaniamepua, aamoo pukachi tehtechi toasika sa'miteka weraniame Riosi tioparao. Yooma aaata ti'tijoeturi ki Eesusi paparakamea, ipaka tetewikamepua Eesusio, ki kaaweruma tehtechitia ahjae karitapuameo. Nape Riosia ki ipaka tetewikamepua Eesusio, ohso kaawepua pu'kao, ki nu'uti nateyame tetewikamepua pu'kao. ⁵Aamoo puua tiameo ahpo ahjae neteyameopua pu'ka tiopa ki pusie tetewiniamechio, ne'nneseriosichitia tetewamepua wa'ao, wa'a yooreminao Riosi yorakeka mochitoame. Eeme Eesusichi paparakamea, aamo

kaawerumache yooraka mochitoaa, Riosi oowewarikai tiamepua ki pusie tetewiwame, apoe taamo Noono tewekachi kahtiamemo, tísia kaawe e'raka uuniamé. ⁶I'ka Tehte Ahjame taamo chaachapaa, Ehkoriaami Riosi eee cheeriapua Iyoterichio:

¡Nee! Nee Riosia no'o mochiwarichi Siioni tewaniachio,
te'ta nateyamera Tehte yahcheka o'inemania,
wa'a ohjorepasimichiopua no'o piipatesiao.

I'ka Tehte Ahjame tísia nateyamechi paparamea,
ka'chitia taawechei suuwe erapamapua.

⁷Aamo tísia paparame pu'ka Tehte Ahjamechio, puuu Tehte Ahjamea, tísia nateyamechitia tetewamepua; nape ki pu'ka Tehte Ahjamechi paparamea, tísia ipaka tetewamepua pu'kao, Ehkoriaami Iyoterichio eee cheeriachitia:

Riosia pu'ka Tehte Ahjameo, aaata ahpo ahjae karitamia ipaka tetewiriao,

Riosia te'ta tísia nateyame iintaparepua, ahpo tiopachi nawatewachi yachaniamechitia.

⁸Sewinachi Ehkoriaami Iyoterichiopua tiameo, Riosie Weratiame naewakaopua, eee cheekamepua tiameo:

Wahka ihtoriachi i'ka wehjoarichio,
iintumeriko tuuyamepua itachi aaatachi motochipuachi;
puuuu tehteka teeremeripua aaata nanaarame ti'tijoerio,
mochika ruhjiniachi.

Yooma puuu ki Riosi Taanarachi paparaka nakika tetewikamea, ki pichikekamea tiame Riosi chiiiao, pukachi Riosi Taanara Tehtechi, mochika ruhjimeripua Riosi kokosarichio, ahpo tatakoriwachi itipikaopua.

Aaata Riosi ijinuwara

⁹Nape eemeapao ki wa'achi kokosarichi ruhjimeripua, eemeapa weemera ka'karuma mochiwarikapapua, Riosiekamera uutiamekapa Riosichi tetejimari. Eemea ehpeo, weemera Riosi ye'karichi mochitoamepua. Eemea tiameo, we'wemera Riosi ne'neserosi enepakamepua, weemera Riosi tioparachi ki pusie teteiwamechi. Eemea wa'a weemera mochiwarichi mochikamepapua, apoche te'ta piipakame, Riosiekamera ijinuwara. Wa'a iikapa eemea, yooma napatika siimpaka tuuyetomeri eemea, ahkaoi mochiwachiamiopua, pu'ka peenia tiame Riosi iintoria amochio, aamo tukaparichi oiyameoi ma'chiparia, aamoo kaaweruma uutapachi iintapaka, te'ta kakupachi. ¹⁰Ke'chu aamo tukapachi puuyachaniaio, kihta mochiwari eneriai eemea Riosichio, nape ehpeo eemea, Riosi te'ta mochiwari enepakamepua; Riosia ke'chu apochi papario, aaataa ki aamo cheriweka tetewiriaipua, aamo ki ka'karumachi tesiwa te'terioio,

nape ehpeo Riosia aamo te'ta tesiwa e'rekapaopua, aamo cheriweka puuyanakamepua aamo ki ka'karuma tukapachi mochitoriachio.

Ahpo kaawerumache mochitowa tetewitewa

¹¹ Aamo Riosichi poponiwao pipiniwaopua tiame tísia no'o nakiyao, wa'a weechiami seesenuka te'tereka mochikameo, aamo inateka mochitojeraninia ki ka'karumachi ruhjipua; itapiti ikotuawa ki kaawe ikitiame iikachi. ¹² Kaawerumache aamo yoorame tetewitepuapua, ki Riosi machika mochitoameopua pehjo. Puuuu ehpiamio aamo na'areka tetewameaipua, wa'a te'tiai puuuu Eesusichi paparapasaapa, Riosi katewiachi asisoopua taawechio, ka'karuma nayewamiitopua Riosio, yooma ahpo ki kaawe nokaria tatakorio, Riosie cheriwetiamekapapua.

¹³ Ahkaoi seesenu yawichituwachi mochikaio, yooreka mochitopuapua ya'yawichituameo, weruma yawichikoi ki weruma yawichikoio, aataoi ti'tijeroi ajawatiameo. Wa'a aamo te'terejerani Eesusi taamo Paamiratuamea. ¹⁴ Yooma mochiwari ya'yawichia, mochiwari kaawe teeretomichio ajawatiame puuuu, ahkaoi mochiwachiamio yoorewa neesetomichiopua, ki kaawe nokayameo kokosamichiopua, kaawe nokayameo ku'imichiopua pu'kao, kaawe te'teremichio. ¹⁵ Riosia kaawe aamo nokayame tetewitejerame puuuu; wa'a aamo te'teresoo, puuu ki ijinatame aamo na'ariamea, ki machiyapa Riosichi simiyameo, ki iinuemichiopua aamo ki kaawe chaachapamiao, ihchi mochimichiopua pu'kao.

¹⁶ Eemea riaorósi puhkurachitia tekpanaio, puhjetiamie eemeapa Riosieo, ki pu'kakamera e'weka mochitomichiopua wa'asi. Nape puuu riaorósichi aamo puhjetiamie, ki aamo na'ara nokimichio puhjetiamiepuu, ihtaoi ki kaaweruma aamo yoranarewao; ohso kaawe eemea, Riosikamera tekpanakewa yoramichio puhjetiamiepuu, Riosi nakiyache yooraka nokisiwa. Wa'a aamo te'teretosoo, yoorewa ne'nesetoamea, kihta aamo terimapua waikao. ¹⁷ Aataoi yoorepuameo, yooreka teteipua, nape epeche aamo Riosichi poponiwao pipiniwaopua tiameo, te'ta kaawe e'reka tetewipuapua. Te'ta taamo Noono Riosio, te'ta ki nu'uti iyoriwa teewepuapua pu'kao. Aamo te'ta weruma weechi yawichituameo, yooreka yasitopuapua pu'kao.

Aaata teekoraemea, aachin teereka Riosie Weratiame nakiyachitia mochitopuame

¹⁸ Aaata ahpo teeko tekpanakiamie, yooreka mochitopuapua pu'kao, e'weka tiame, kaawe e'reka aamo nayewiamieoi, e'raka cheeka aamo nayewiamieoi. ¹⁹ Aamoo Riosia, apochi kaawe te'teriapa na'arewa aiwamekoo, anachamekoopua pu'kao, Riosia aamo kaawe

te'teretoame tetewamepua. ²⁰Nape ahpo na'ara iintoriawichio na'ara yoorariao, Riosia kiisi kaawe iintokame tetewamepua pu'kao. Nape kaaweruma yooraka aiwameopua, Riosia pu'kao, tísia kaawe e'raka tetewamepua pu'kao. ²¹Riosia apochi aamo paajutiaiopua, nane'riame enere puuua, wa'a tiame aamo aiwamerikoopua, ahpo Taana Eesusichi te'teriapaopua. Teemea Eesusio taamowichio te'ta aiwariopao, ka'chi eramete teemea Eesusichi taamo te'teriapa aiwaniameo. ²²Isaiaa ahpo Ehkoriaami Iyoterichio, i'ka Eesusi iintomeri taamowichio naewakao, cheeriamepua, eee cheekao: “Puuua kihta tatakorkamepua, kihta wihkuakamepua aaataoi. ²³Te'ta na'areniaipua, kihta nekaweka na'areka nehjiakamepua. Tísia aiwateniaiopua ahpo, kihta wa'achi iintomo tuukamepua, ohsotia ahpo na'ara yoraniameo, Riosikamera toowekapua pu'kao katewemichio. ²⁴Puuua tiameo, ahpo weerewachi i'toka mukurepua

Eesusi tepuyachitia po'wako'rera. (2:25)

kurusichio, yooma taamo ki kaawe nokaka tatakorkiria, natetetiame itipimichiopua. Wa'a tiiachiopua teemea, taamo weerewa tatakorkameopua, pu'ka ahjama mukuyamechitia,

taamo ikiyameko tuuyamepua, weemera weerewachi enepakamechitia, ka'karumache yooraka mochtitopuame. Wa'a tiame enepateka sautetiame teemea, taamo tatakorkia mochtitonarewao.” ²⁵Eemea pukerio tatakorkia mochtitoaio, po'wa wewekakameka te'tereriaipua. Nape ehpeo eemea wewekakaio, tewitiameka ijikamepua Eesusichi paparakamekapa, Eesusi poakorechi upatiamechitia, Eesusi neesetotere mochtitoamekapapua. Ehpeo eemea Eesusieo, po'wa tepuniameka te'teriamepua.

Achini teeka ohjorepuame nenewikamea

3 Ehpeo nenewikamewichio nayewemane aamoo, aachin teeka ohjorepuame ahpo ta'pechio. Wa'achitia taamo Eesusi neesetotere te'tetoachitia, wa'achitia eemeai ujupiraa, aamo kuuna neesetoraterere te'teremeripua, aamo kukunao aamo ta'pechio, mo'orachitia tetewika, wa'a tiame yachatiamekopua Riosieo, aamo ta'pechi te'teretopuameo. Muuu uupiraa, Riosi nakiyachitia aamo neesetoka yasitomeripua, pu'ka aamo kuunao ki Riosichi paparemekoiopua, aamo Riosichi kaaweruma teetowa tetewitepapua aamo kuunao, amochitia Riosichi paparame,

enepanaremichioopua pu'kaoi. ²Wa'a ikisaa aamo kuunaa, aamo ihsitoo ne'netoka Riosichi paparanarepakame enemapua; oowera aamo Riosichi iyoriwa tetewaka, kihta masiteka nayewetiaipua Riosichi simiyameo, paparakame enemapua. ³Eeme ujupiraa, aamo te'ta peenia tiame enenariamea, ki aamo ma'chi iintoame te'ta peenia tiamee enemeripua, itapiti naatichitiaepua: o'roe chuhchaka aamo peeniataniameepua, siintoka peeniataka itichinarewaoi, wisasorioi siintoka te'ta nateyame chuchanarewaoi. ⁴Eemea aamo iikachi yooreminakamera peenia tiame enemeripua ki ma'chi aamo weerewachikamera, ki itapiti o'ro peenia tiame chuchaniamee, kiisi tehpe e'ramee. Eemea amochi peenia te'tereniameaa, aamo wahjachi kaawe e'reka nayeweniamera puuuu, aamo ta'iria yasitoame tetewiniame, wa'a te'teriame ooweruo Riosia, peenia e'reka tetewamepua pu'kao. ⁵Wa'a te'tereka ohjoeme eneriai oowerua, ehkoriaami Riosichi paparaka mochoriamea, ahpo iikachi yooremina kaaweruma te'teriae, peenia te'tiame enerepua Riosie teteiwachio. Puuuu Riosi oowe e'reka, ahpo kuuna neesetowatere, mochoitoame eneriaipua tiameo. ⁶Piiripi puuu oowitiame te'ta wa'a teereka yasitokame Riosichio, ahpo kuunachioopua tiame, Saara tewaniame enerepua, ehkoriaami Aurani uupira. Puuuu ahpo kuuna Auranio, ahpo petechio mo'orachitia tetewame eneriaipua, ahpo kuunao yooreka tetewame. Eemea Saarachitia te'tereka mochosaa, kihta aaata aamo a'chi chaanewa seewemeripua, kaaweruma aamo nokisiwa te'teriamekapa, aamo wahjachi ooweruo tetewakao, wa'achi nokisimichioopua.

⁷Eemea oowitiame kukunaraa, kaawe uuka teteipuapua aamo uupio, kaawe e'raka keepupuapua aamo uupio, itapiti aamo tuuyenarioo. Ka'te natakepamitia aamo uupio, ki amochitia utewaemekoo, ki Riosichi paparamekoioopua pehjo, nape Riosia ahpo Taana Eesusichi paparasoopua, amochitia wa'achitia kiapuamepua ki wahjiamesi weemera ahjario, Riosia tísia tesiwa e'riamekapa pu'kao. Wa'a te'teretosaa eemea aamo nenewiria mochoriamechio, kihta a'chi tiame teerema eemea, Riosi ahjama aamo nayewamiao.

Kaaweruma yoorapa aiwaniame

⁸Ehpeonia yooma aamo Riosichi paparameo, i'ka aamo chaanemania: Aamo tesiwaka e'reka mochoriupua, aamo Riosichi poponiwaopua pipiniwaopua tiame, yoomahka aamo, yooma aamo ahpo napati nakika, kiisi weruma aamo erakoka. ⁹Aaatae na'aretiaeo, ka'te wa'achi iintonaremitia muuuu, na'arekao. Ohso kaawe ka'karuma nehjiapuapua pu'kao, kihta nekaweka. Wa'a aamo te'teresoo, kaawe e'reka aamo tetewimapu Riosia, aamo itaeoi kaawe yooraka. ¹⁰Ehkoriaami Iyoterichio eee cheeka nayewamepua:

Tehpe ta'iria ohjoenariamea,
 ahpo inateka yasimachepua yeeniwao,
 ki na'somichioipua itapiti ki kaawe tiame nayewakao;
 kihta aamo chu'wachi machenamichioipua wistukio.

¹¹ Poanatuapua aamo ki kaawe nokiwao,
 ukana weripakapua pu'kao.

Ta'iria yasitowa i'yapuapua aamo wahjachioipua,
 kihta ki kaawe teerepuawichio aaatachio.

¹² Apoe taamo Paamiraa,
 taamo tetewaka yasitoamepua taamo nokaka mochitoao,
 ahpo nahkaeopua tiame inamuka,
 taamo inamumia teereka kahtiamepua,
 ihtaoi itapiti taamoe ahpo itanetioopua,
 ikanati taamo keepunariapao.

Nape na'ara nokayameopua,
 kiisi kaawe e'reka ukana weripamepua pu'kao.

¹³ Aamoo utewaeme kaawerumache yooraka yasonariame
 enesoo, ¿aatana aamo uumpatapua aamo itapiti ki kaaweruma
 yoranarewa erapatekao? ¹⁴ Nape kaawerumache yoranariame
 enesoo, a'chikoi aamo chaanenia aiwaiopua ki kaaweruma
 enepamichioo, newitoka machenamerimua, waikao ta'iria
 yasitomamua. Yooma pu'ka a'chikoi aamo chaaneniaio, kiisi
 majawemamua. ¹⁵ Pukaepa yooma eeme Riosie Weratiamechi
 paparaka mochitoamea, kaawerumache te'tereka mochitopuapua,
 Apoe Eesusi aamo te'ta Paamira nakiyachitia. Aaata aamo utewa
 yooroo ki kaaweruma iintomichioo, ohso kaawe kaawe e'reka
 tuuyepuapua pu'kao, achini tiachipa ki na'ara ihsinariamekopua
 aamoo, itapiti Riosi aamo kiamia puuyeka yasitoapa, Riosi
 Eesusichi iintomo tuuria. ¹⁶ Nape sosopatiame nayeweka
 chaanepuapua, kaaweruma inataka, kihta aamo weruma uuka.
 Eemea, ka'karumache yooraka mochitopuapua, te'ta Riosie
 Weratiame ijinuwarachitia, aaata aamo na'ara chaachapameo,
 suuwe erakomichioipua aamo na'arenariaio. ¹⁷ Epeche kaawe
 kaawerumawichio aiwaniamea, Riosio wa'a tiame reesiserioipua,
 ki taamo ki kaawe nokayapa aiwaniamechitiao.

¹⁸ Eesusia taamo kaawe teerepuawichio aiwaka mukukamepua,
 kihta ki kaaweruma iintokameai. Apoe wa'api ahpo kaawe e'rachi ahpo
 mukiwachi nehjakamepua, taamo tatakoriario, seenepi mukuka ahsieme
 taamo cho'wepuawichioipua. Puuua wa'a iintokamepua taamowichioo,
 ahpo Noonochi mochipuawichio i'tomiapa. Eesusia meriretupua me'yao
 nape weerewarache, nape Riosiariraa ka'i, ahjamepua pehji; Eesusia
 ahpo Noonoe ojenatetiaapa, tewekachi weerewaeme enepakamepua.

¹⁹ Eesusia meritiai mukisao, ehkoriai naayachi mochiriame,

Illustration by Katie Voigtlander.

*Nooea tisiwa weruma pawekakera
netena wehjoari si'riipoio, ahpo
ku'kuiwa ahjama. (3:20)*

Nooe pawekakera neteriachioepua, pu'kao te'ta tisiwa Riosichikamera paparakamekopapua. ²¹ Puuu neroichi newipatiamea Riosichi paparakapao, ehpe taawechiami taamo tatakoria toinareka nerochi paatoniamekaitepua, Eesusi taamowichio iintorio erakoapa, cheriweniame teemea taamo tatakoriao. Puuu nerochi paatoniamema, ki taamo aampa weerewachikamera piipatiamera puuu, taamo yooreminakamera piipatiamepua, te'ta taamo iikachi eraniamee, Eesusi te'ta taamowichio mukuka eenechi oijenakamekopua. ²² Wa'a ikisao Eesusia, tewekachi moenarepua ahpo Noono Riosi kahtiachi, wa'aopua ahpo Noono kahtiachi yasirachi yasiparepua ahjamina, ahpo Noono seekarewachitia, i'wa wehjoarichi ya'yawichio, seekarewachitia. Wa'a yasakao Eesusia, yooma ahpo Noono utewarieo, yooma ihtaoi aata te'ta ku'kuiwari tewekachio, ihtaoi tewekachi te'ta utewariopua tiameo, ahpo teeretera te'tere tiamepua, ahpo tisiwari te'ta utewarieopua.

Riosi nakiyachitia ohjoeniame

4 Eemea aamo tatakoriwichio mukuriopua Eesusio, ahjama mukukamechitia erakomete eemea, ki simitenareka aamo tatakorinarewaopua wa'asi, aata wahjipakameopua wa'asi, ki tatakoriamekopua wa'asi. ² Aata Eesusi ahjama mukukameka e'ramea, kihta tatakorinareka yasitomeri puuu, ahpo ahjaka weritoachioepua pehjo, ka'karumache yooraka yasitomapua, te'ta taamo Noono nakiyachitia, te'pa tewekachi kahtiameo. ³ Aamo ki ka'karuma yooraka mochtoriao, pu'ka ti'tijoeri ki Riosichi paparame

pu'sereka nokayao, kiisi wa'a nokaka mochtitopua eemea pu'kao, ka'chitia taawechi, i'ka eee tiameo: ki teesa suwepori ihsiwame; ki ka'karuma e'rari ikotuwao; nawajiwa nokiwameopua; weeru chaachapaniame pahkotakaopua; itapiti ri'riosi neteniamechi paparaniameoi, ki taamo Noono Riosichikamera paparaniame. ⁴Puuu ki Riosichi paparamekapaopua, u'matoka ki ka'karuma enepakamepua wa'asi, ahkasioi aamo iinsa te'tiameko e'riamepua, ki ahpochitia nokisinariopao ahjama. ⁵Nape puuuu wa'a nokayaiopua, Riosi te'ta katewiachiopua taawechio, iinatuketiao ahpo noonowiriao, yooma tuumii nookapua Riosio, ahpo ki ka'karuma nokaria i'ka wehjoarichio. Wa'a teeremiitopua yooma ahjaka mochikamewichioo, yooma wahjipakamewichioopua tiame. ⁶Pukaepa Eesusia i'ka weechi oiyaiopua, Riosi ka'karuma tuuyewari tuuyerepua, yooma aaata tatakorichi wahjipakameka te'terinameo, ahpo Noonochi e'enamichioopua, pu'ka ki kaawe noonowiriao, cheriwepuawichioopua, ahpo weemera ahjari kiapuawichioopua tiame, Riosi Riosiarichi te'tereka mochtitomichioopua, i'ka wehjoarichi mochikaiiopua pehjo.

⁷Epeche epecheche waapi teetoamekopa Riosi te'ta katewemiachiopua taawechio, kaawe aamo inateka mochtitopuapua aamo ki ka'karumachi ruhjiniameopua, Riosichiche itaka mochtitopuapua aamo ku'ipuaao, ki wa'a aamo ruhjipuawichioopua, nape te'ta pichiwa Riosichi paparaka. ⁸Aamo nakika mochtitoniameo, epeche teeremitiapua pukachio, puuu aamo nakika mochtitoniamea, ki ookapi ki kaawe teereniame, katewamepua amochio, ahpo kaawe erapatekaopua amochio. ⁹Kaawe aamo e'reka tetewame enepuapua ahpo, aaata aamo ta'pechi che'repaniame nakiwame enesoo, kaawe e'raka reesisepuapua, chorowame enesoo, ihkokepuapua kooameoi, kihta kichiwewa erakoka. ¹⁰Yooma aaata iinuekaitepua Riosi ye'kario, Riosichi eename ku'iwaao, ahjae a'chitiao ku'ipuameopua aaatao. Pukae ihsipuapua ahkaoi aamo kahtiachio, Riosie kaawe ikipuameopua ahkaoi, amochie asimichioopua aamo wahjachioi. ¹¹Peeneka naewame enesaamua, peeneka ma'chiamie tuuyemerimua aaatao, Riosichi simiyameo. Peeneka ku'yame enesaamua, peeneka ku'ipuapua aaatao, Riosie aamo ye'kari ki'yariachitiaopua. Aamo aaata ku'inarewaa, Riosichi eenamepua Eesusi Riosie Weratiamechi paparakopa, pu'kao te'ta utewari tiameopua, pu'kao teemea, te'ta iyoriwa kiameripua, ahkasi ki seena aampasi. Pu'kawichioo, wa'a teerewaopua naaju.

Riosie Weratiamechi paparapa aiwaniame

¹²No'o te'ta nakika tetewa poponia pipinia tiame, ka'te aamoche tisia aiwameko erakomitiapua. Yooma aaata teeme Eesusichi papamea, yooma wa'a tiame aiwamekaite teemea, taamo toiteme

tiiame Eesusichi paparaniameo. ¹³Pu'ka aiwaniameo, ohsotia kaawe e'raka aiwapuapua, pu'ka Riosie Weratiameo, wa'a tiiame aiwakamekopua aamowichioo. Wa'a te'tiame enesaa eemea, apoe enasoopua Riosie Weratiameo, epeche tísia kaawe erakomeri eemea, ki aamo aiwariachitia. ¹⁴Riosie Weratiamechi te'teriapa na'aretiaa, ohso kaawe tísia kaawe erakopuapua, Riosi Riosiwari aamo ku'yamekapa wa'a aamo eratekaopua, aamo aiwaopua anachateka. ¹⁵Aaata Eesusi Riosie Weratiamechi paparapa aiwamea, ka'chitia aaata meritiamewichio enemeripua, ichikoniamewichiooi, ihtaoui einasika ikitiamewichiooi. Wa'a noonoikameo na'araka, kiisi kaawe e'raka tetewame Riosia. ¹⁶Riosie Weratiamechi mochitoapa na'arewaa, kihta suuwe erapoa tiiame puuuu. Pukaepa eemea ohsotia tísia kaawe erakomete eemea, te'ta Eesusichikamera te'teriamekapa eemea, Riosieoiopua tísia kaawe e'raka aamo tetewiniamekopapua.

¹⁷Ehpe taawechiami te'ta aiwaniamechio, tísia kaawe tamochi yooremina ne'nepamete teemea, te'ta pichiwa taamo Riosichi te'ta iyorika mochikao. Teemea taamoe wa'api taamo katewia tísia taamo suuwe e'riame enesoopua, ¿kehkinasa epeche te'ta kokosa tiiame enetapu te'ta kajuyachi taawechiopua, te'ta Riosi ti'tiyoeri katewiachiopua taawechio, kiisi Riosi Taanarachi paparakamewichioo? ¹⁸Ehkoriami Saromonía cheeriaipua Ehkoriami Riosie Iyoteriachio:

Riosie cheriwetiameo,
 tísia tehki e'rario enesoopua Riosichi ahpo paparamia
 enanarewaopua,
 ¿epeche kehkisa tísia tehkisa ohjorepua,
 kihta iinuemekopaopua Riosichi ahpo e'enanarewaopua
 paparamia,
 puuuu tísia pu'seriamekapaopua,
 te'ta tatakorikao?

¹⁹Wa'a tiiachipa eemea, Eesusichi paparakamekapaopua, itapiti aiwasaapua Eesusichi te'teretowawichioo, ka'te aamo einawa tetewimitiapua pu'kao, ohso kaawe pu'ka aamo eerina tiiiao, Riosikamera tooepuapua pu'kao aamo katewekemichioo; ohso kaawe eemea, kaawe erakokache simitepuapua aamo kaawerumache nokisiao.

Eesusichi paparamé, kaawe nokipuame tuuyewa

5 Ehpeo neeea, wa'a aamo mochikachiami napawiniachi pa'pamiratuameo, aamo chaanemania aamoo. Neea eemechitia paamiratoamekapao, neea yooma tetewikamekapa Eesusi meritoioo kurusichio, neeapua tiameo, wa'achitia kiapuamekapa Riosie taamo kiapua ki taamo tetewiteniameopua pehjó, i'ka aamo tuuyenarenia: ²Kaawe neesetomitia eemea, wa'a Riosichi paparaka mochitoameo,

aaata po'wa tepuyameka te'terameo, nape aamoe kaawe e'rawae, ki aaata nuurewachi, kihta erakoka aamo toomi natetewao. ³Pu'ka aamo neesetoka mochtitao, ka'te e'raka yoramitiapua pu'kao, aaata teeko ahpo puhkuchitia tetewameopua, ahpo tekipanatio; ohso kaawe eemea pu'ka aamo neesetoo, ka'karuma aamo te'terewa nokayame, tetewitepuapua pu'ka aamo neesetoka teetoo. ⁴Wa'a aamo te'teretooopua, aamoo po'wa tepuyamechitia neesetokao, aamo Te'ta Neesetoame enasaapua Apoe Eesusia, tísia kaawe aamo yoramapua, itapiti tísia peenia tiame aamo ki'yakaopua, ki wahjiamesi e'rame.

⁵Ehpeo neea aamo tehtemario, aamo chaanenania. Eeme tehtemaria, yooreka tetewipuapua aaata te'ta paamuriemeopua, pe'yachi tijoe enema, pe'yachi ooweruoi. Eemea amochioi, ka'te weruma erakoka mochtomitiapua apochioi.

Yooma ahpo weruma tetewameopua Riosia,
 kiisi kaawe e'raka tetewameopua pu'kao,
 nape tesiwa teeka ahpo uuyameo,
 tísia kaawe e'raka tetewameopua pu'kao,
 tesiwa e'reweka.

Wa'a chiiame ehkoriaami Saromonia pu'ka iyoteriachio.

⁶Pukaepa eemea, Riosi neesetotereche mochtitopuapua tesiwa te'teretoka, Riosio ahpo te'ta utewarie aamo neesetomichio, Riosio te'ta aamowichio iintomiachi asisooopua, te'ta weruma kaawe e'rari aamo teeremichio, ahpo ahjama mochipuachi aamo ki'yoioopua, te'ta tísia peenia tiachi mochiwarichio. ⁷Yooma ihta aamo a'chi erakoo, Riosichi paparapuapua pu'kao, aamo katewekepuawichioopua, Apoe aamo Noono tewekachi kahtiamoo, wa'ache tiame aamo e'reka yasitoamekopaopua, aamo ku'inarewakao.

⁸Che'maka mochtitopuapua eemea riaorósichio, puuu riaorósi aamo seepurawao, mawiyáchitia ma'uchaka oiyamekopapua, aaata konarekao. ⁹Pu'ka riaorósi amochi enasooopua ki kaaweruma ihsimichio eratekao, utewaeme aamo wa'inepuapua pu'kao: “Ka'i, kiisi wa'a iintomania”, chaaneka, aamo Riosichi paparakaopua. Amochio inatepapuapua, ki muuuche wa'a tiame ikiyamekopua, yomachi weechi aamo poponia pipiniai, wa'achi tiame ikiyamekopua pu'kao, riaorosié. ¹⁰Nape Riosia neipao, ku'itapi aamo wa'a te'terioioopua aamo riaorósi ahjama nasiwakao aamo wa'ineka, Riosia amochi enamiitapua te'ta na'sonemiao, aamo riaorósichi o'yaekachitia te'teria. Nape i'wa wehjoarichi aamo aiwaka mochtioopua pehjo, aamo utewari kiamapua, aamo anachaka mochtomichio, riaorósi aamo na'areka yasitoo, pu'ka utewari aamo ku'iwaewae newitomichio, riaorósi. Wa'a iintomeri

Riosia, apoe aamo paaekamea, tísia peenia tiiachi ahpo ye'karichi mochimichioo, yooma ahpo Taanachi paparakameopua, Eesusichio. ¹¹ Wa'a iintomerikopua Riosio, tísia cheriwema ki'yamenia pu'kao, te'ta ki nu'uti utewari tiameraopua, ahkasi ki wahjiamesi simiyame wa'a teerejeraka.

Kajuyachi teepotari

¹² I'ka iyojura no'o aamo uhjuriaa, paikapioi naawesaripua, no'o ku'iwa Siritano ahjama iyotetiamepua, pu'kao no'oo poonichitia tetewa. I'ka iyoterichi no'o chiiaa, Riosi te'ta taamo tesiweria nayewamepua, te'ta pichiwarichi simiyame, aamoo Riosichio, te'ta pewatiame mochitojerawa, Riosichi aamo paparawao.

¹³ I'wa Wawironia tiopachi mochikamea, puuuu Riosie ahpowichio uutamea amochitia, aamo teepotewa uhjurenepua. Marakoai no'o taanachitia tetewao, aamo teepotenepua tiame. ¹⁴ Eemea Riosichi te'teramea, ahkaoi aamo natepaio, yoorewae koomorepaka teepotepuapua.

Yooma aamo Riosie Weratiamechi paparameo, ta'iria mochitojerame neea. Wa'a aamo te'teresoo tísia kaawe eramania. Cheriwema wa'asi.